

Степан Сливка

Національний університет “Львівська політехніка”,
Інститут права, психології та інноваційної освіти,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри теорії та філософії права,
конституційного та міжнародного права,
tfp2014@i.ua

ЕКЗИСТЕНЦІАЛЬНІ ОСНОВИ ЦЕРКОВНОГО ПРАВА

<http://doi.org/10.23939/law2021.31.116>

© Сливка С., 2021

Церковне право часто ототожнюють із канонічним правом подібно до того, як дух приймають за душу. З цього приводу ведуться наукові дискусії, внаслідок цього розпочинаються пошуки, виникають дослідницькі інтереси. Ми почнемо з аналізу двох проблем: 1) категорій діалектики, що фіксують ступені єдності й відмінності між науковими поняттями і 2) метаантропологічних компонентів людського буття. Тобто церковне право досліджуватимемо із позицій двох альтернативних концепцій – діалектики і метафізики.

Передусім необхідно відновити у населення України сприймання субстанції. Багато з людей просто не хочуть зрозуміти, що тільки закони з неба можуть побороти зло, неправду, які поширені на нашій землі, агресію з боку сусідніх держав. Адже церковні закони, які мають небесне походження, постійно входили в повсякденне життя нашого народу, в його звичаї, традиції, обряди, які набували духовного змісту, неповторної краси і національного забарвлення. Тому моральну опору можна знайти тільки у Церкві, яка користується особливим екзистенціальним правом – церковним.

Особливість церковного права полягає у тому, що воно має надважливе, відмінне від інших призначення, що полягає у скеруванні екзистенції до трансценденції (без екзистенції потрапити в трансценденцію неможливо), природного права до надприродного права. В результаті підвищуватиметься рівень духовності, якої не було за багатьох. Духовності бракує усім людям планети. Люди здебільшого живуть проблемами матеріального збагачення, а про духовність навіть не журяться. Може настати період, коли особливість церковного права опиниться у критичній ситуації. В кожному разі так обґрунтовує канонічне право.

Ключові слова: людина; хрещення; суспільство; юриспруденція; надприродне право; трансцендентальний світ.

Постановка проблеми. Зважаючи на філософські обґрунтування співвідносності, вважаємо, що мораль як плід ортологічності людини розкриває не абстрактну, а реальну сутність, зміст поведінки людини. Церковне право, хоча й скероване на формування у людини реальної моралі, але на цьому не зупиняється, а проникає в одиничне, тобто абстрактну надприродну сферу. Це означає, що церковне право рекомендує діалектичні порядки, які існують, скеровувати у метафізичний

вимір. Регулятором наявних порядків, тілесних дій людини є *державне право*, яке у філософії права іменується *позитивним правом*.

Аналіз дослідження проблеми. Питання екзистенціальних основ церковного права все частіше досліджують сучасні науковці, серед них В. Стружевський, В. Петрушенко, О. Гринів.

Мета статті полягає у тому, щоб висвітлити питання церковного права та біль, ґрунтовно проаналізувати їх на сучасному етапі життя.

Виклад основного матеріалу. В ортологічному (суспільному, соціальному, тілесному) вимірі церковне право не завжди узгоджується із богослів'ям. Держава здебільшого цензуровано споглядає за діяльністю Церкви. В сучасній Україні такі спостереження характерні не тільки для керівників держави, а навіть науковців, педагогів і громадян, які не сповідують жодної релігії. Адже відвідування (час від часу, під чийось впливом чи з інших причин) богослужінь, організація загальноприйнятих церковних требів (хрещення, шлюб, похорони, освячення тощо) ще не означає належність до віри. Часто такі особи бажають кардинальних змін у Церкві у бік послаблення, байдуже ставляться до релігійних свят тощо. Ці залишки попередньої войовничо-атеїстичної держави гальмують духовний розвиток, породжують скептичні думки про церковне право у науці, відкидають природне, а тим більше надприродне право, які є методологічною основою у позитивному праві. Що ж бажають для себе такі громадяни?

Одиничне означає предмети, явища, властивості, які існують окремо. Загальне означає спільні риси, притаманні усім предметам певного класу. Особливе означає сукупність ознак, які встановлюють на основі синтезу одиничного і загального [3, с. 149]. Категорії одиничного, особливого і загального мають важливе значення для пізнання. Вони відображають його рух, логіку, послідовність. Процес пізнання є сходженням від одиничного до особливого і від особливого до загального. Це неминучий об'єктивний закон пізнання [6, с. 226].

По-перше, фізичного здоров'я прагне кожна людина, але не кожна людина докладає зусиль для набуття передусім духовного здоров'я. За всяку ціну зберегти чи примножити своє фізичне здоров'я можна намагатись різними способами, але це не повинно стати основною потребою. Це зробити важко, оскільки Церква закликає до активного способу життя в суспільстві, яке потребує часом і ризикувати здоров'ям. Берегти своє здоров'я потрібно у вірі й просити його у Бога треба помірковано, враховуючи і ті випадки, які призвели до хворобливого стану. Вся суть фізичного здоров'я у ставленні до Бога, Його творіння, надання переваги діям, які належать до промислу Божого. Передусім це молитва. Прикладом може слугувати те, що монахи рідко хворіють. Силу їм надає щоденна молитва (приблизно 8 годин щодня) і споживання пісних страв та напоїв, як правило, із лікарських трав.

По-друге, людина, не оцінюючи того, що вона є духовною, надприродною особою, дуже часто помилково прагне калорійної їжі тваринного походження. Багато людей, умовно кажучи, працюють на холодильник і за його наповненням роблять висновки про рівень свого соціального життя. У церковному праві обґрунтовано значення біологічної їжі для людини, постів й проаналізовано висновки про їх недотримання. Однак людина не завжди звертає увагу на це і продовжує неправильно використовувати їжу як заряд свого організму онтологічною енергією. Людина часто обтяжена їжею як беззаконням, порушенням норм церковного права. Адже споживання їжі є священним соціальним дійством, а не буденним, часто у супроводі молитви, з духовними словами, онтологічними потребами наситити шлунок. Приймання їжі повинно здійснюватися з Богом.

По-третє, нехтуючи вимогами церковного права, людина всі зусилля спрямовує на свій суспільний добробут, нагромадження майна, унаслідок чого виникає прив'язаність до матеріального багатства, залежність від нього, що призводить, здебільшого до скупості. Церква не

пропонує людині жити аскетично, але не рекомендує здобувати матеріальні, побутові речі будь-яким способом. Ці речі повинні мати канонічну цінність і приносити користь для духовного розвитку та суспільного життя. Якщо у володарів надмірного матеріального добробуту часто відсутня онтологічна духовність, то здобутий соціальний добробут не принесе бажаного добра. Тобто церковному праву суперечить спосіб набуття зайвого добробуту і ставлення до нього. В цьому необхідно шукати свої гріхи.

По-четверте, Церква проповідує Соломонову мудрість щодо здобуття посад у суспільстві: керівні посади повинні обіймати мудрі люди, яким мають пропонувати посісти цю посаду такі самі мудрі наставники, а колектив – підтримувати цю пропозицію. Бути соціально вищим від усіх – це бажання нерозумне, оскільки із таким становищем у колективі можна не справитися. Себе оцінити важко, це повинні зробити інші під впливом проявів природних задатків кандидата. Порушенням норм церковного права є хабар за отримання посади, залучення впливових осіб, використання ситуації, яка склалася, задля підвищення по службі та безглузде стремління до якогось щастя. Ми живемо у глибині соціальної гріховної безодні нав'язування своєї волі іншим людям, тому в таких випадках необхідне Соломонове рішення, як проповідує церковне право.

По-п'яте, часто людина не усвідомлює, як правильно організувати своє життя в суспільстві, в колективі. Проявляючи певні аспекти войовничості, надуманої боротьби, приниження ближніх та інших аморальних дій, дехто думає, що ліквідує беззаконні вчинки, сковані неправдою, шкодою тощо. Так, вести боротьбу зі злом потрібно, але для цього потрібно використовувати церковно-правову методику молитви, піст, а не неприродні, нелюдські методи. Такий спосіб боротьби зі злом талантів не примножує, оскільки освічується матеріальними світильниками, а не духовними, що призводять до умовного потопу в житейському, матеріальному морі. Переборювати зло потрібно з легкою душею, навіть усміхаючись, адже ми є образом Божим.

По-шосте, церковне право, яке належить до сфери юриспруденції, скероване на виконання людиною ордологічного обов'язку, який полягає в підтриманні порядку, ладу, побуту, дисципліни та інших чинників, притаманних земному життю. Хоча процедура ордологічного обов'язку й належить до ордологічної сфери, але пов'язана із дотриманням норм природного й надприродного права, оскільки результати виконання цього обов'язку впливають на душу й дух людини. У світовому порядку кожна річ має своє місце, бо виконує певну функцію у балансуванні. Привчає до виконання ордологічного порядку Церква, яка висвітлює певну послідовність у матеріальному житті людини, дотримання якої є обов'язковим. Це стосується передусім методики батьківської дошкільної педагогіки. Ордологічний обов'язок батьків полягає у привчанні дитини до порядку, організованості.

По-сьоме, ордологічний (суспільний, соціальний) вимір церковного права в результаті веде до екзистенціального виміру (тіло впливає на душу). Тобто тіло людини є плодоносним гіллям, яким вистелено дорогу у вищий світ. Тому ставлення до тілесних потреб повинно бути поміркованим. Якщо ж на тіло звернена надмірна увага, людина може опинитися у ворожих руках, які загрожують виконувати своє призначення на землі. Надання основної переваги тілу притуплює прагнення до визволення із гріховного полону, не дає змоги зрозуміти тайни небесні, які нам відкриває Ісус Христос у створеній Ним земній Церкві. Тому тіло людини, її фізичні дії потрібно оберігати від гріха, злих вчинків, за можливості дотримуватися добровільної вбогості, досмертної чистоти, досконалих земних послуг.

Тепер можемо сказати, що ордологічний вимір церковного права у філософському розумінні визначає видимий бік існування людини як духовної, надприродної особи, тобто належить до такої категорії діалектики, як *загальне*. Ордологія стає спільною для душевних та духовних компонентів, оскільки вони реально проявляються у тілесних діях. Це стосується ордологічної моралі, яка утворюється із екзистенціалів і трансценденталій, а спільні риси відображені у моральних діях, моральних почуттях, моральних думках, тобто у елементарній і вищій моралі, що становить такий вид категорії діалектики, як співвідносність.

Категорії *співвідносності* органічно пов'язані одна з одною, в процесі пізнання передбачають одна одну; з'ясувавши одну, не можна не враховувати іншу. До таких категорій зараховують: сутність і явище, форму і зміст, можливість і дійсність, частину і ціле тощо. Зв'язки між ними об'єктивні, істотні, внутрішні, загальні та повторювані. Тобто, якщо йдеться про форму, то вона неминуче передбачає і зміст; якщо ми з'ясували сутність, то лише вивчивши (аналізуючи) явища; якщо маємо наслідок, то необхідно шукати його причину. Для пізнання змісту речі, її суті, причин існування немає іншого шляху, окрім пізнання її форми, конкретних проявів, наслідків тощо. Отже, співвідносності категорії діалектики дають уявлення про закономірності, необхідні зв'язки між ними як результат відображення необхідних зв'язків, що існують в об'єктивній дійсності [6, с. 227].

Хоча у юридичній теорії стверджують про моральне походження позитивного права, проте в багатьох державах цієї моральності залишається із кожним роком все менше і менше. Держава все частіше приймає так звані драконівські закони, скеровані на придушення подарованої Богом свободної волі людини. Стає все складніше виконувати онтологічні обов'язки у земному житті. Церковне право також частково зазнає негативних змін через вплив на нього державного права. Такий вплив негативно позначається на моральному стані вірян, які переважають у суспільстві.

Позитивне право не повинне скочуватися до приниження ролі людини у світовому порядку. Для цього існує церковне право, яке підтримує вірян духовно, формує у них трансцендентальний світогляд, оскільки в його основі праведний, земний, моральний світогляд.

У **трансцендентальному (духовному) вимірі**¹ церковне право належить до сфери надприродного права, яке істотно відрізняється від суспільного, соціального, навіть природного права. Надприродне право ірраціональне, позамежове, непідвладне пізнанню і ґрунтується на міцній, глибокій вірі. Фактично надприродне право для Бога є природним, бо не потребує пізнання: людина позбавлена цієї здатності з метою запобігти більшій шкоді, ніж вона завдає тепер.

Тому у певному плані природне та соціальне право є протилежностями: соціальне обмежує природне, внаслідок перетворення по-новому його впорядковує, регулює, регламентує, причому останнє здійснюється за участю свідомості. Звідси випливає, що природне і соціальне несумісні, вони перебувають у вічному антагонізмі; соціальне обмежує, навіть знищує природне, проте завдяки безмежності та спонтанності є єдиним та невичерпним джерелом будь-якого змісту та новацій у сфері соціального [2, с. 384]. Церковне право розкриває властивості надприродного права, його ірраціональність. Тим самим вірянин має можливість розкрити незбіг надприродного права із державним (позитивним), соціальним правом. За допомогою віри він надінтелігібельно і надсенсильно згладжує протистояння між ними. Цьому сприяє метафізика трансценденції.

Трансценденція можлива лише тоді, коли світ складається не тільки із себе самого, спирається не тільки на себе, а вказує на щось поза собою. Якщо світ є усім, то немає жодної трансценденції. Утім, якщо є трансценденція, то у бутті світу наявне можливе вказування на неї. В абсолютній трансценденції звільнену від поверхневості світу людину захоплює саме буття, надпредметність, яка уникає будь-якого визначення [8, с. 276–277]. Для герменевтики трансценденції та застосування її постулатів для суспільного життя людина звертається до Бога, стає вірянином, вивчає церковне право. Пояснити те, що поза нею, надпредметне, трансцендентальне, людина самостійно не зможе, а якщо і робитиме спроби, то порушуватиме норм канонічного права, яке використовує Церква.

Канонічне право подає церковному праву нормативи, які розвивають у вірянина трансцендентальну феноменологію у сфері здатності уявлення. Людина повинна навчитися здійснювати процес трансцендентального уявлення канонічно у супроводі церковного права. Для цього потрібно сформулювати для себе віру в такі основні церковно-правові категорії: *надсенсильність безсмертя*

¹ Розглядати екзистенціальний вимір окремо не має потреби, оскільки його зміст висвітлюється в ортології і трансцендентології.

душі, надінтелігібельність потойбіччя, трансцендентальність естетики, трансцендентальність логіки, трансцендентальність єдності.

Надсенсибельність безсмертя душі полягає у тому, що людина хоча й не відчуває прямо, що має безсмертну душу, але уявно досягає цього стану. Цьому сприяють відповідні богослужіння в церкві, церковний спів, сакральність похоронів тощо. Читаючи житіє святих, добротолубіє, догматичне богослів'я, вірянин все більше впевнюється, що людська душа безсмертна. Адже душа містить образ Божий, компоненти всього світу, створеного Богом, Його подих як повноту, цілісність Божого єства. Душа – подарунок Божий людині на два світи: небесний, а потім земний. З цим подарунком праведна людина знову має можливість (і це її онтологічний обов'язок) повернутися у небесні простори. Церковне право розвиває у вірянина відчуття надсенсibilityності безсмертя душі, що дає людині перспективу на майбутнє і ліквідацію страху перед смертю. Фактично церковне право дає можливість вірянинові чуттєво-надчуттєво зрозуміти безсмертність своєї душі й відповідно до цього будувати власне земне життя.

Надінтелігібельність потойбіччя – це ірраціональне усвідомлення продовження безтілесного життя. У релігієзнавчому словнику зазначено, що потойбічність – це духовний, надчуттєвий, надприродний світ, що протистоїть чуттєво сприйманому природному поцейбічному світу, який є похідним від нього [4, с. 248]. Феномен потойбіччя обґрунтовує церковне право як зв'язок людини із трансцендентною реальністю не фрагментарно, а цілісно, послідовно, щасливо.

Віра у щасливе, вічне життя в потойбічному світі пов'язана із вічним і премудрим Богом, подоланням смерті. На землі щастя людини часткове і тимчасове, а поза її межами – повне, без втрат й ушкодження. Людина як недосконала істота неспроможна протистояти злу і вибрати добро незалежно від Бога. Посередником між свободою людини і Богом виступає Церква, яка дає змогу подолати різні сумніви й зорієнтуватися на добродійність [1, с. 341, 343–344]. У земному житті людина, маючи свободну волю, володіє можливістю вибрати щасливе потойбічне життя, повністю не усвідомлюючи змісту такого щастя. Для цього потрібно виконувати норми церковного права і вірити у можливість настання потойбічного життя.

Трансцендентальність естетики у церковному праві полягає в онтологічній гармонії між земним і небесним світом. Зауважимо, що порушення гармонії здійснюється в обох світах. На землі порушниками є злі сили (дияволи, демони), яких Бог вигнав з раю. Вони спокушають людей, які теж стають порушниками рівноваги. На небесах давно відбувся бунт ангелів на чолі із Сатаною, які прагнули отримати небесну владу. Тому нині зберігається необхідна пропорція між добром і злом, але часто вона неоднорідна. Однорідність і міцність естетичної пропорції забезпечують самі люди, віряни, ченці, своїми молитвами у земній Церкві. Те саме відбувається й у небесній Церкві, де моляться святі душі. Поки що трансцендентальна естетика в онтологічному стані, але боязнь змін очевидна через людське поведіння.

Трансцендентальна логіка обґрунтована церковним правом у сфері налагодження людського мислення, зв'язків із природними законами тощо. Зокрема, чимало людей (навіть вірян) вважають ледь не рівноцінними моління вдома та моління у храмі. Зміст трансцендентальної логіки у цьому випадку полягає у зв'язку законів збереження енергії із духом людини. Йдеться про те, що у храмі єпископи, священники, віряни моляться багато років і їхня божественна енергія збереглася в приміщенні, в іконах, стінах стінах. В таких випадках говорять, що приміщення церкви є намо-леним місцем (подібно до напаленого приміщення). Збережена божественна енергія позитивно діє на присутніх, відбувається духовний процес соціалізації. Крім того, під час здійснення євхаристійного канону в церкву сходить Святий Дух, який теж діє на вірянина. Тому трансцендентальна логіка полягає у тому, що людина повинна перебувати у намо-лених місцях, де є посвячені ікони, сакральні речі, просочені духовною енергією, необхідною для земної людини.

Трансцендентальна єдність обґрунтована церковним правом у питаннях різноманітних спів-відношень між раціональним та ірраціональним у людині як образі Божому. Раціональне та ірраціональне в людині перебуває у взаємній залежності, єдності, одне одного корелює, взаємно

зумовлює. До такої залежності належить Божий образ, який має людина, і Божа подоба, до якої прагне людина. Це загальні поняття, які відображаються в таких трансцендентальних принципах: природне і надприродне, земне і небесне, зло і добро, матеріальне і духовне тощо. Людина як духовна істота тяжіє до найвищого, трансцендентального, але найнижче, ордологічне (соціальне) заважає прагненню образу Божому прямувати безперешкодно до подоби Божої. Ці принципи так чи інакше відображені у канонічному праві. Ми зосередимо увагу на доцільності такого принципу, який випливає із церковного права. Це *принцип єдності буття і мислення* у трансцендентальному вимірі.

Єдність буття і мислення – принцип, який відображає процес саморозвитку абсолютної ідеї (буття) і повністю збігається із процесом її самопізнання (мислення). Принцип не передбачає їх повного збігу або взаємного розчинення: йдеться саме про вихідну єдність, яка в реальних процесах дійсності є варіативною та процесуальною [3, с. 82]. Ідеться про те, як церковне право тлумачить життєдіяльний процес буття і мислення в єдності, тобто щоб людина думала і жила практично в єдності. Для цього треба дати оцінку людині із трансцендентального погляду.

Для екзистенціального виміру існують такі категорії: екзистенціальний погляд, страх, трепет, екзистенційна впевненість...

Із екзистенціального погляду людина не може вважатися самодостатньою і претендувати на повну самореалізацію в земному житті, в якому вона стикається із різними небезпеками. Людина усвідомлює короткочасність свого життя, зазнає фізичних і душевних страждань, відчуває свою неповноцінність, бо не може задовольнити усіх своїх потреб і бажань. Тому людина часто виходить поза межі існування, трансцендує світ і себе як істоту. У трансцендентній дійсності вона шукає причини свого існування, сенс свого життя, заперечення короткочасного земного життя, протиставляє йому прагнення жити вічно і щасливо, не відчуваючи буденних турбот, обмежень і небезпек [1, с. 340–341]. Тому церковне право закликає до трансцендентальної єдності буття і мислення і завдяки цьому здійснює найважливіше призначення, яке передбачив Ісус Христос у створенні земної Церкви, допомагає образу Божому своїм мисленням набувати подоби Божої, що і є буттям.

Отже, проаналізувавши церковно-правові категорії, можна зробити висновок, що в екзистенціальному вимірі церковне право є субстанційним.

Субстанція (те, що покладено в основу, сутність) – це річ, яка існує так, що не потребує для свого існування нічого іншого. Це стосується лише Бога. Інші субстанції не можуть існувати інакше, як лише через участь Бога [5, с. 90]. Отже, церковне право відкидає численні дефініції субстанції, які формулюють філософи, й доводить вірянам, що об'єктивна реальність у Бозі, де існує внутрішня і зовнішня єдність створеного світу й у світі. Тому церковне право характеризується такою категорією, як одиничне.

Одиничне означає окреме існування в науці. Багато світських наук прямо не “скажуть”, хто створив світ, правда, тепер вже з'являються й онтологічні твердження. Різні теорії, атеїстичні виверти не є одиничними, хоча дотично висвітлюють думки, міркування про можливість існування єдиного Творця. Ці поняття обґрунтовує канонічне право, яке здебільшого регламентується надприродним правом. Природне право не має такої духовної сили пояснити трансцендентальний вимір церковного права. Потрібна субстанційна дія, яку обґрунтовує канонічне право, а реалізовує (дотримується, виконує, використовує, застосовує) його церковне право.

Розглянувши ордологічні (тілесні), трансцендентальні (духовні) виміри церковного права, доцільно перейти до аналізу екзистенціального (душевного) його виміру, що є, власне, головним завданням у цьому випадку. Скористаємось такою умовною формулою:

душа = тіло + дух.

Це означає, що екзистенціали складаються із дифузії моралі й трансценденталій. Щоб отримати екзистенціальну норму, треба трансценденталізувати моральну норму: потрібно перевірити, чи онтологічно повинно бути те, що є і чого людина хоче. Невиконання цієї тези призводить до гріхів. Звідси: душа, її компоненти, властивості залежать від тілесних і духовних порухів та

намірів, які регламентує церковне право, щоб отримати трансцендентальні блага, підвищивши ступінь екзистенції, тобто душевності. Тобто трансцендентальні блага допомагає здобути церковне право. Ці завдання виконує душа, яка постійно перебуває у стані трепетання (подібно до осикового листя) і Божого страху.

Страх і трепет повинні бути в наших душах, щоб вони не затверджувалися і була дієвою наша екзистенція. Але, із урахуванням зв'язку природного і надприродного права, природного і позитивного права, церковне право страх і трепет поміщає у канонічне право, яке робить ці зв'язки правильними, онтологічними. Тим самим онтологізується екзистенція.

Екзистенція – це те центральне зосередження людського “я”, завдяки якому сама людина виступає як унікальна особистість, як самоцінність щодо того, що про неї думають інші або що про себе думає вона сама. Одночасно екзистенція не є чимось первинно визначеним, сформованим, а, навпаки, це – відкрита можливість [7, с. 990–991]. Людина повинна дбати про свою екзистенцію, душу сама, але без церковного права вона може наробити багато помилок, які часто майже не-виправні. Адже церковне право має екзистенціальні основи, і ці основи воно оберігає, регламентує.

Людина лише тоді набуває екзистенції, поповнює її онтологічними елементами, коли вона долає всі практичні, корисні, наукові або суспільні цілепокладання. Свою самотність вона здобуває не просто через пристосування до світу, а тільки через те, що безумовно підкоряється вимогам і живе згідно з безумовними рішеннями [8, с. 276]. Безумовні рішення впливають із церковного права, яке обґрунтовує перспективи людини, збереження її самотності. Тобто церковне право методично правильно, онтологічно формує у вірянина перспективу майбутнього душевно-духовного життя, екзистенційну впевненість.

Проте екзистенційна впевненість ніколи не дана раз і назавжди, її знову й знову здобувають тільки в особливих ситуаціях. Її не отримують у подарунок, а болісно досвідчують у стражданні, боротьбі або траурі [8, с. 280]. Сутність антропологічної концепції в екзистенції полягає у тому, що людина не може існувати, не присвячуючи себе чомусь, хоча потрібно присвячувати себе Богу. У повсякденному житті людина рідко усвідомлює своє буття як екзистенцію. Для такого усвідомлення необхідно з'явитися в екстремальній ситуації. Людина повинна постійно боротися за свою “самість”, шукати смисл власного буття, гідно протистояти будь-яким спробам соціального маніпулювання, брати на себе відповідальність за все, що відбувається навколо. Екзистенція тому й спрямована на трансцендентне, надособисте, вибір життєвого шляху здійснюється перед Богом [7, с. 992–993]. Інколи людина думає, що якщо здійснить певне порушення, тобто скоїть гріх, її дорога у трансцендентальний світ закрита. А насправді воля Божа блага, угодна і досконала, не хоче смерті грішника, а хоче, щоб він навернувся і живим був, але над внутрішнім (душевним) станом треба працювати. Наприклад, нині ми пожинаємо плоди багаторічного не онтологічного бездухов'я, яке пропагувала колишня атеїстична держава. Люди ті самі, але з понівеченою душею, яку пропагуватимуть своїм дітям, внукам тощо. Видається, що постійно збільшується природно-правове поле для діяльності церковного права, але цей стан не використовується доцільно.

Отже, екзистенціальні основи церковного права скеровані на розуміння Церкви, її ролі у житті людини. Цей реалізаційний процес здійснюється за допомогою канонічного права з використанням ціннісних позитивно-правових норм.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гринів О. І. (2016). Філософія: Курс лекцій для аспірантів. Львів: Тріада плюс. 368 с.
2. Петрушенко В. (2018). Філософія (вступ до курсу історії світової та української філософії, фундаментальні проблеми сучасної філософії): навч. посіб. 2-ге вид., випр. Львів: Вид-во Львівської політехніки. 596 с.
3. Петрушенко В. (2011). Філософський словник: терміни, персоналії, сентенції. Львів: Магнолія, 2006. 352 с.
4. Релігієзнавчий словник (1996) / за ред. А. Колодного і Б. Лобовика. Київ: Четверта хвиля. 392 с.
5. Стружеский В. (2014). Онтологія / Пер. з пол. К. Новікової. Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, Інститут релігійних наук св. Томи Аквінського. 312 с.

6. Філософія: навч. посіб. / за ред. І. Ф. Надольного. 4-те вид., стер. Київ: Вікар. 516 с.
7. Философский словарь. (2006). Київ: А.С.К. 1056 с.
8. Фюрст М., Тринкс Ю. (2018). Філософія / пер. з нім. В. Кебуладзе. Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, Інститут релігієзнавчих наук св. Томи Аквінського. 544 с.

REFERENCES

1. Gryniv O. I. (2016). *Filosofiya* [Philosophy]: Kurs lekcij dlya aspirantiv. Lviv: Triada plus, 368 p.
2. Petrusenko V. (2018). *Filosofiya* [Philosophy] (vstup do kursu istoriya svitovoyi ta ukrayinskoyi filosofiyi, fundamentalni problemy suchasnoyi filosofiyi): navch. posib. 2-ge vyd., vypr. Lviv: Vyd-vo Lvivskoyi politechniky, 596 p.
3. Petrusenko V. (2011). *Filosofskyj slovnnyk: terminy, personaliyi, sentenci* [Philosophical dictionary: terms, personalities, maxims]. Lviv: Magnoliya 2006. 352 p.
4. *Religiyevnavchyj slovnnyk* (1996). [Religious dictionary] / za red. A. Kolodnogo i B. Lobovyka. Kyev: Chetverta xvylya. 392 p.
5. Struzhevskij V. (2014). *Ontologiya* [Ontology] / per. z pol. K. Novikovoyi. Kyev: DUX I LITERA, Instytut religijnyx nauk sv. Tomy Akvinskogo, 312 p.
6. *Filosofiya*. (2004). [Philosophy]: navch. posib. / za red. I. F. Nadol'nogo. 4-te vyd., ster. Kyev: Vikar, 516 p.
7. *Fylosofskij slovar* (2006). [Philosophical dictionary]. Kyev: A. S. K., 1056 p.
8. Fyurst M., Trynks Yu. (2018). *Filosofiya* [Philosophy] / per. z nim. V. Kebuladze. Kyev: DUX I LITERA, Instytut religiyevnavchyx nauk sv. Tomy Akvinskogo, 544 p.

Дата надходження: 14.06.2021 р.

Stepan Slyvka

Institute of Law, Psychology and Innovative Studies,
Lviv Polytechnic National University,
Doctor of Law, Professor,
Professor of the Department of Theory and Philosophy of Law,
Constitutional and International Law

EXISTENTIAL FUNDAMENTALS OF CHURCH LAW

Church law is often identified with canon law, just as the spirit is taken for the soul. In this regard, scientific discussions are taking place, as a result of which there is a search, research interests. We will begin with an analysis of two problems: 1) the categories of dialectics, which fix the degree of unity and difference between scientific concepts and 2) the metaanthropological components of human existence. That is, we will study ecclesiastical law from the standpoint of two alternative concepts – dialectics and metaphysics.

First of all, it is necessary to restore the perception of the substance in the population of Ukraine. Many of them simply do not want to understand that only laws from heaven can overcome the evil, untruth, aggression that are spread on our land by neighboring states. After all, church laws, which have a heavenly origin, were constantly included in the daily life of our people, in its customs, traditions, rites, which acquired a spiritual meaning, unique beauty and national color. Therefore, moral support can be found only in the Church, which enjoys a special existential right – ecclesiastical.

The peculiarity of ecclesiastical law is that it has a very important, different from other purposes. It consists in directing existence to transcendence (without existence it is impossible to enter transcendence), natural law to supernatural law. As a result, it will increase the level of spirituality, which does not happen too much. Spirituality is lacking in all the people of the planet. People mostly live with the problems of material enrichment, and do not even worry about spirituality. There may come a time when the peculiarity of ecclesiastical law will be in a critical situation. In any case, this is how canon law justifies.

Key words: man; baptism; society; jurisprudence; supernatural law; transcendental world.